

چامپتا کلمبیایی

ایزابیل لیما ری

یکی از

نوآورانه ترین

شکل های موسیقی امروز،

زاده حلبی آبادهای

کلمبیاست

صحنه ای از فیلم
شاهان کرئول چامپتا
محصول مشترک کلمبیا، فرانسه و
ونزوئلا. ساخته لوکاس سیلوا و
سرژیو آریا.

سوکوس به سرعتی برق آسا بین جوانان پالنگ که ریشه های بانتویی خود را در این موسیقی احساس می کردند، رواج یافت.

طولی نکشید که مجریان موسیقی و نوازندگان محلی این ریتم ها را با برداشت و تفسیر شخصی شان به کار گرفتند و در اوایل دهه هشتاد آمیزه های جاندار از اختلاط آنها با رپ (rap) و راگاموفن (ragga muffin) به وجود آوردند. در این موقع بود که در مناطق سیاهپوست نشین کارتاخنا و اطراف آن و در پالنگ سان بازیلیو سبک جدیدی در موسیقی ظاهر شد. این موسیقی ابتدا (چامپتا) champeta و سپس Terapia criolla (کرئول درماني) نامیده شد. امروز هر یک از آنها به جای دیگری قابل استفاده است.

نوازندگان خودآموخته

چامپتا که زاده محلات پرجمعیت و کثیف شهر بود، در بدو امر به شکلی ناپیدا، جدای از جریان های اصلی cumbia و Vallenato - انواع موسیقی عامیانه کلمبیایی که از نظر جهانی شناخته شده اند و در ساحل اقیانوس اطلس ریشه دارند - و سالزا (Salsa) که خاستگاه آن کوبا است اما ریشه عمیقی در کلمبیا دوانیده، رشد کرد.

چامپتا با دستگاه های صدابرداری بسیار بزرگ یا picós (برگرفته از pick انگلیسی) که با نقش های خیال برانگیز تزئین یافته، در روستاها و محلات فقیرنشین شهر نواخته

ناحیه کارتاخنا در ساحل اقیانوس اطلس در کلمبیا، سرزمینی است حاصلخیز که در عین حال خاستگاه محصولات جدید موسیقی است. سالهاست که هنرمندان سراسر منطقه کارائیب در جشنواره موسیقی عامیانه که در میدان چوبی قدیمی برگزار می شود به اجرای برنامه می پردازند، رویدادی که باعث رشد باروری متقابل بین جریان های موسیقایی گوناگون می شود. یکی دیگر از منابع غنی موسیقی، پالنگ (palenque) هفتاد کیلومتر دورتر از سان بازیلیو، اقامتگاه سابق بردگان فراری است که با غرور تمام سنن چندصدساله بانتو را مثل Lumbalu، مراسمی برای مردگان که با ساز و رقص و آواز همراه است، حفظ کرده است. سان (son) ضرباهنگی است مربوط به ایالت اورینت کوبا که در اوایل دهه ۱۹۳۰ به پالنگ پیوست و اینجا هنوز با استفاده از سازهایی که دیگر در کوبا رایج نیست به اجرا درمی آید.

سال های سال کارتاخنا گذرگاه بردگان افریقایی بود و حتی امروز نیز این شهر محل تلاقی انواع گسترده ای از تأثیرات خارجی است. در اواخر دهه ۱۹۶۰، ملوانان صفحاتی از موسیقی عامیانه جدید افریقایی را با خود به ارمغان آوردند نظیر سوکوس (Soukous) از زئیر (که ریشه در son کوبا دارد)، مباکانگا از افریقای جنوبی، ماکوسا از کامرون و های لایف (highlife) از غنا و نیجریه که قشر جوانان سیاهپوست منطقه در اندک زمانی با آنها انس گرفتند.

می‌شود. جامپتا نوعی سوکوس امریکای لاتین و آمیخته‌ای است از ضربات منظم باس، گیتار و سازهای کوبه‌ای، وقفه‌های پی در پی و توالی اصوات موسیقی کومپاس هاییتی، سوکای ترینیداد و رب. این موسیقی ابتدا بین دسته‌هایی از اوباش که در اطراف دستگاه‌های picós با چاقوهای بلند ماهیگیری به اسم champetas (که نام موسیقی از آن گرفته شده) باهم درگیر می‌شدند و سپس در میان طبقات کارگر، مردم بندرگاه و از آنجا بین ملوانان رواج یافت.

جامپتا را نوازندگان خودآموز خسته‌ای خلق کردند که در آواز هم از جمله بندی‌های مشخص آفریقایی در موسیقی پالانک سان بازیلیو و هم از لهجه اساساً بانتویی مردم بهره گرفتند. صفحات این موسیقی را شرکت‌های ضبط کوچک مستقل سرخیابانی با تجهیزات نازل تولید می‌کردند. تقریباً هرکسی می‌توانست با سر زدن به خیابان یکی از a cappella ها را بشنود. اما آن‌گونه که لوکاس سیلوا فیلمساز کلمبیایی در کار مستندش Losreyes criollos - de la champeta (شاهان کرئول جامپتا) نشان می‌دهد، بزرگان موسیقی جامپتا هنگام شکل‌گیری این موسیقی نگرش بسیار مشخص داشتند. آنها از زندگی روزانه، حتی گاهی اوقات از کارتون‌های امریکایی که از تلویزیون پخش می‌شد الهام می‌گرفتند. هر چیزی که می‌توانست به کار آنها بیاید.

پدیده‌های فرهنگی

اوباش، صاحبان دستگاه‌های صدابرداری به باراندازها می‌رفتند تا آخرین قطعات ضبط شده‌ای را که از آفریقا و کارائیب وارد می‌شد از ملوانان بخرند. آنها نیز، همان‌طور که در جامائیکا معمول است، بر سر جلب توجه شنوندگان و فهمیدن اینکه چه کسی تازه‌ترین میکسرها، راج‌ترین مجری‌ها، قوی‌ترین سیستم‌های صدا و متنوع‌ترین صفحات موسیقی را در اختیار دارد، با یکدیگر رقابت می‌کردند.

در دهه ۱۹۸۰ گروهی از بازرگانان کلمبیایی که دریافته بودند موسیقی عامیانه آفریقایی تا چه اندازه صورت محلی به خود گرفته، گروه‌های آفریقایی و امریکای جنوبی را به جشنواره موسیقی کارائیب دعوت کردند. این هنرمندان از جمله کاندای بونگو من (Kanda Bongo Man)، بوپل مانزیامن (Bopol Mansiamin)، م، بلیال بل (M, Bilial Bel) از زنییر، مالاتینی (Mahlathini) و مائوتلا کوئینز (Mahotella Queens) از آفریقای جنوبی و کوپه کلونه (Coupé cloué) از هائیتی با استقبال بسیار خوب مردم روبه‌رو شدند. تقریباً در همین زمان بود که موسیقیدان جوان ژوستو والدز (Justo Valdez) اهل سان بازیلیو نخستین گروه سوکوس کلمبیایی را به نام سان پالانک تشکیل داد. او می‌گوید: «من اما به زبان خودمان می‌خوانم و بسیاری از عناصر سنتی پالانک را حفظ کرده‌ام»

خوانندگان جامپتا، موسیقی ژپ و مجریان موسیقی، با به نمایش گذاشتن لباس‌های عجیب و غریب، درگیری

چابکانه، برتری طلبی‌های اغراق‌آمیز در کلام، کنایه‌های جنسی و استفاده از زبانی رنگارنگ و افسارگسیخته، شنوندگان را به پایکوبی با رقص‌های پرحرارتی وامی‌دارند که رقص despelote را که این روزها بین جوانان کوبایی در هاوانا رایج است به یاد می‌آورند.

گروه کوزیمو؛ شاکا، پادشاه زولو کارتاخنا (Shaka the zulu king of cartagena)، کاندیدو پترز (Cándido Perez)، لویی تاورز (Luis Towers) و به‌ویژه الیو «بوم» (فرانسیسکو ایو کورال)، سیاهوست جوان اهل توربو در ناحیه Antioquia در ساحل اقیانوس آرام از ستارگان برجسته جامپتا و سوکوس کلمبیایی هستند. بوم (Boom) ترانه‌سرایی را هنگامی که هفت‌ساله بود در خانه روستایی خود با ستارگان پانامایی شروع کرد و در حال حاضر در کارتاخنا زندگی می‌کند، جایی که معبود فقرا و بی‌چیزان است. اولین صفحاتش - El caballero de la champeta - La Turbina criolla، هزاران نسخه به فروش رفت. او La Turbina را به زبان زادگاهش می‌خواند که به گفته خودش آمیزه‌ای است از اسپانیولی، کرئول هاییتی و انگلیسی. آوازه شهرت او تا پاناما، پورتوریکو، جمهوری دومینیکن، جامائیکا و آن‌طور که گفته می‌شود اجتماع‌های اسپانیولی زبان ایالات متحد نیز رسیده است.

موفقیت تجاری Terapia criolla به شکل‌گیری

جشنواره‌ای انجامید که برای اولین بار در ۲ آوریل ۱۹۹۷ در میدان کارتاخنا برگزار شد. مجریان اصلی جشنواره ملکورال کروئل (Melchor El Cruel)، آوارو ال باربارو (Alvaro El Barbaro) و دوگاردیسکی ی بوسستافا بودند. خوزه کونیسپ (José Quessep) که جشنواره را ترتیب داد می‌گوید «همیشه تصور بر این بوده که جامپتا، نوعی موسیقی پرتحرک برای عامه مردم و اوباش است اما ما اطمینان داریم که این جشنواره نشان خواهد داد که جامپتا در عین حال پدیده‌ای فرهنگی است که در کارتاخنا ریشه دوانده و نفوذ آن در سراسر جهان در حال گسترش است.»

جامپتا، سرشار از نشاط، هم با تازگی و هم با حس غریبانه‌اش پیوندهای آفریقا و دنیای جدید را مستحکم‌تر می‌سازد و افزون بر آن بار دیگر نیروی آفرینش بی‌حد و حصر سیاهپوستان قاره آمریکا را به نمایش می‌گذارد. □

SELECTIVE DISCOGRAPHY:

TRADITIONAL MUSIC FROM THE SAN BASILIO PALENQUE:

Colombie: El Sexteto Tabalá, OCORA C 560126

CHAMPETA:

Elio Boom, El Caballero de la Champeta Criolla, Rey Records RR 003

Elio Boom, Sigo Reinando, Rey Records RR 006

Elio Boom, Viva la champeta criolla 96, Flecha Records